

ТЕХНОЛОГІЇ КОМУНІКАТИВНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В НЕМОВНОМУ ВНЗ

Ніколаєнко О.В.,
Ушата Т.О.

Україна, м. Чернігів, Чернігівський державний інститут економіки і управління

The article focuses on the aspects of communicatively oriented approaches to the learning foreign languages in non-linguistic higher educational establishments. To attain it is possible through using role plays, debates, dramatizations, problem situations and other tasks that induce students to intercourse

Матеріально-технічні потреби, що зростають, випереджають сьогодні процеси соціальної і психологічної зрілості людей, їх здібність до ведення діалогу, культури комунікацій, активного самопізнання і самовираження. У зв'язку з цим сьогодні змінюються характер і функції професійної освіти: вона повинна не тільки передати знання, сформувати уміння, але і розвинути здібності до самовизначення, підготувати майбутніх фахівців до самостійних дій, навчити нести відповідальність за себе і свої вчинки. Якісно міняється і характер взаємодії викладача і студентів. Студент стає не стільки об'єктом навчання, скільки суб'єктом цього процесу, а педагог - його організатором. Відбувається перехід від навчання фактичним знанням до осмислення подій, отриманню навичок і застосування в житті того, що накопичено при навчанні.

Сучасні тенденції в курсі викладання іноземної мови у вищих навчальних закладах передбачають передусім реалізацію комунікативного підходу. Під комунікацією розуміють процес усного/письмового спілкування, суть якого полягає в обміні інформацією та її оцінюванні. Комунікативно-орієнтоване навчання передбачає формування у студентів комунікативної компетенції – здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації.

Тенденція до посилення комунікативної спрямованості навчального процесу, його наближення до реального процесу спілкування почала проявлятися вже давно – ще в середині 20 століття. Розробкою комунікативного методу в тій чи іншій мірі займалось багато наукових колективів та методистів у різних країнах. Найбільш вагомий внесок в обґрунтування методу зробили найпослідовніші його прихильники і, насамперед, Г. Уїдоусан, У. Литлвуд (Англія), Г.Е. Піфо (Германія), Ю.І. Пассов (Росія).

Комунікативний підхід орієнтований на організацію процесу навчання, організацію адекватного процесу реального спілкування завдяки моделюванню основних закономірностей мовленнєвого спілкування (в інтерпретації Ю.І. Пассова), а саме:

- діяльнісний характер мовленнєвого спілкування, що втілюється в комунікативній поведінці вчителя як учасника процесу спілкування та навчання, і в комунікативно вмотивованій, активній поведінці учня як суб'єкта спілкування та навчання;
- предметність процесу комунікації, яка має бути змодельована обмеженим, але точно визначеним набором предметів обговорення (тем, проблем, подій і т.ін.);
- ситуації спілкування, що моделюються, як найтипівіші варіанти стосунків учнів між собою;
- мовленнєві засоби, які забезпечують процес спілкування та навчання у даних ситуаціях [3].

Метою навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах є формування у студентів професійної комунікативної компетенції шляхом розвитку та вдосконалення усіх видів мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, письма та аудіювання (розуміння усної мови на слух). Досягти цього в умовах обмеженої кількості годин, що виділяється на навчання іноземним мовам в немовних вузах, дуже складно. Викладачі змушені враховувати недостатній рівень знань і вмінь, з якими випускники середніх шкіл приходять до вищих навчальних закладів, а також вирішувати проблему навчання студентів з різним рівнем мовної підготовки. За таких умов читання професійно орієнтованих текстів та писемні види робіт стають основними видами мовленнєвої діяльності. Під *комунікативно-спрямованим навчанням писемному мовленню* ми розуміємо організацію спільної групової та самостійної навчальної діяльності студентів, спрямованої на розвиток умінь писемного мовлення при виконанні різних соціальних ролей (автора, читача-редактора, студента, викладача). Таке навчання позначає, що студент у процесі самостійного поетапного написання творчої роботи (від розробки напрямків розкриття теми до написання кінцевого варіанту тексту) навчається від викладача, інших студентів групи і розширює свій мовленнєвий досвід, читаючи, аналізуючи та коригуючи як власні, так і чужі тексти.

Звичайно, професійне читання відіграє виключну роль у житті та діяльності фахівця. Читання іноземною мовою є для нього засобом задоволення як комунікативних, так і пізнавальних потреб, оскільки дозволяє користуватися усіма засобами інформації – журналом, патентом, монографією, а з широким використанням

мережі Internet добре володіння читанням іноземною мовою стало пріоритетним. В умовах немовного вузу передбачається інтенсивне, прискорене оволодіння читанням з переходом від інформативних до активних, творчих, розвиваючих, інтенсивних форм пізнавальної та навчальної діяльності студентів з акцентом на професійно-побутовому спілкуванні [1]

Проте не можна обмежуватися лише читанням текстів або письмом, якими б інформативними вони не були. Мова – це насамперед спілкування. Навчити студентів спілкуватися іноземною мовою дуже складно. Адже мовлення стимулюється не необхідністю, а потребою в реальному спілкуванні. Проте спробувати реалізувати дану мету все-таки можна. Головне – подолати мовленнєвий бар’єр та позбавити людину страху розмовляти чужою мовою, “розговорити” її. На заняттях студентам слід надавати можливість використовувати мову в реальних життєвих ситуаціях. Це, в свою чергу, дозволить їм навчитися використовувати лексичний запас та граматичні форми для вираження власних думок. Однією з передумов цього є введення студента в повністю іншомовне середовище шляхом ведення уроку виключно іноземною мовою. Правила, значення нових слів слід пояснювати за допомогою знайомої студенту лексики, граматичних конструкцій та виразів, за допомогою жестів та міміки, малюнків, наочності тощо.

Надзвичайно ефективним є використання на заняттях рольових ігор чи драматизацій, в яких студенти спілкуються в парах один з одним або в групах. Це не лише дозволяє зробити заняття різноманітнішим, а й дає можливість студентам проявити мовленнєву самостійність, реалізувати комунікативні вміння та мовленнєві навички. Вони можуть допомагати один одному, успішно коригувати висловлювання своїх співбесідників, навіть якщо викладач не дає такого завдання.

Драматизація – це свого роду “вистава”, відтворення певних сцен з розповідей, повідомлень, створення сюжетних картин. Завданням студентів є втілити задану тему та сюжет у мовлення. Учасники рольових ігор можуть виконувати різноманітні соціальні ролі (продавець, інженер, бізнесмен та інші), а також ролі вигаданих персонажів. При цьому їхнім завданням є вирішення проблемної ситуації.

Саме серії проблемних завдань відкривають можливості використання іноземної мови для повсякденного спілкування, а також для вирішення професійних завдань. Забезпечуючи формування відповідних видів мовленнєвої діяльності, вони допомагають реалізувати основну функцію вивчення іноземної мови у ВНЗ – формування у студентів професійної комунікативної компетенції. Створюючи проблемні ситуації, викладачу слід слідкувати, щоб завдання відповідали рівню наявних знань та інтелектуальних можливостей студентів, не були стереотипними,

відображали реальні ситуації професійної діяльності, подавали проблему під несподіваним кутом зору.

Прикладами таких завдань можуть бути такі:

– Ви плануєте придбати тур пакет. Який тип відпочинку оберете і чому?

– Вам терміново треба скласти комп'ютерну програму, а комп'ютер не працює.

Ви телефонуєте своєму другові і запитуєте, що робити в даній ситуації.

– Чи згодні ви як майбутній фахівець з основними висновками статті?

Обґрунтуйте свою точку зору.

Для студентів із вищим рівнем знань ефективними є ігри типу “Брейн-ринг”, завдання яких може опиратися як на загальний соціокультурний матеріал, пов'язаний із країною, мова якої вивчається, так і на ті спеціалізовані технічні тексти, які студенти опрацьовують на уроках. В першому випадку відбувається збільшення знань з культури, літератури, традицій країни, мова якої вивчається, а також рідної країни, поглиблюючи таким чином загальну ерудицію та розширюючи світогляд. (Наприклад: “Назвіть міста та штати США, що мають однакові назви”.) В другому випадку тренується та закріплюється лексична база, поглиблюються знання та формуються комунікативні навички спілкування з предмету, в якому студенти спеціалізуються.

Дуже цікавими на заняттях з іноземної мови є дискусійні ігри, де обговорюються актуальні та цікаві для студентів питання. Кожен обирає собі певну роль і говорить від імені обраного ним персонажу. Змістом таких дискусій може бути будь-яка проблема реального життя. Наприклад, вибір професії, плани на майбутнє, відносини з батьками, захист навколишнього середовища і т.д. Можна створювати професійно-орієнтовані дискусії, прив'язуючи їх до майбутньої спеціальності студентів та застосовуючи відповідну спеціалізовану лексику. За основу таких обговорень можна брати інформацію, взятую з прочитаних технічних текстів, статей. Викладач бере на себе роль організатора спілкування, задає питання, звертає увагу на оригінальні думки учасників, спірні питання, знімає напругу, що виникає в процесі.

Описані технології комунікативно орієнтованого навчання іноземних мов в немовному вузі впливають не лише на комунікативну і мовленнєво-мисленнєву діяльність, а й на пізнавальну, творчу; вони тренують увагу, пам'ять, розвивають мислення, а також мають високі мотиваційні характеристики: новизну, творчий характер, тісний зв'язок навчальних та професійних засад.

Слід розуміти, що на даний момент іноземна мова, зокрема англійська, - це ваш рівень життя, ваші життєві перспективи. Це те, за допомогою чого можна багато змінити. А комунікативна методика в навчанні мови – ваш шлях до успіху.

Навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах має бути комунікативно орієнтованим. Метою навчання є формування у студентів професійної комунікативної компетенції шляхом розвитку та вдосконалення усіх видів мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, письма та аудіювання. Досягти цього можна, використовуючи на уроках рольові та дискусійні ігри, драматизації, проблемні ситуації та інші подібні завдання, що спонукають студентів до спілкування.

Перелік посилань

1. Бородіна Г.І. Комунікативно-орієнтоване навчання іноземної мови у немовному вузі // Іноземні мови. – 2005. - №2. - С. 28-30
2. Давиденко Ю.Є. Використання інформаційно-комунікативних технологій для мовної освіти // Іноземні мови. – 2005. - №3. - С.40-41
3. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. – К.: Ленвіт, 1999. – 320с.